

**UNIVERZITA MATEJA BELA
V BANSKEJ BYSTRICI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIÁLNEJ PRÁCE**

PhDr. Lenka VAVRINČÍKOVÁ, PhD. -

PaedDr. Peter JUSKO, PhD.

**SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE A
POISŤOVNÍCTVO**

2007

UNIVERZITNÁ KNIŽNICA Univerzity Mateja Bela Tajovského 40, 974 01 BANSKÁ BYSTRICA	
Prír. číslo:	286 467
Signatúra:	UK01

12/2010

Recenzovali: Doc. PhDr. Ivan Kusý, CSc.
Ing. Mária Filipová

Jazyková úprava: Mgr. Anna Gálisová

Vydavateľ: Pedagogická fakulta UMB
v Banskej Bystrici

ISBN: 978-80-8083-402-9

OBSAH

ÚVOD	4
1. TRANSFORMÁCIA SOCIÁLNEJ SFÉRY A SYSTÉM SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE (PETER JUSKO)	5
1.1. Transformácia sociálnej sféry v SR.....	5
1.2. Systém sociálneho zabezpečenia v SR.....	12
1.3. Sociálne udalosti v sociálnom zabezpečení.....	18
1.4. Postavenie a pôsobnosť orgánov verejnej správy v sociálnom zabezpečení.....	28
2. SOCIÁLNE POISTENIE (PETER JUSKO)	40
2.1. Charakteristika sociálneho poistenia.....	40
2.2. Dávky nemocenského poistenia.....	45
2.3. Dávky dôchodkového poistenia.....	54
2.4. Dávky úrazového poistenia.....	67
2.5. Dávka garančného poistenia.....	71
2.6. Dávka v nezamestnanosti	73
3. ŠTÁTNA SOCIÁLNA PODPORA (LENKA VAVRINČÍKOVÁ)	77
3.1. Charakteristika štátnej sociálnej podpory.....	77
3.2. Príspevky štátnej sociálnej podpory.....	80
4. SOCIÁLNA POMOC (LENKA VAVRINČÍKOVÁ)	90
4.1. Transformácia sociálnej starostlivosti na sociálnu pomoc	90
4.2. Charakteristika sociálnej pomoci.....	91
4.3. Riešenie sociálnej núdze.....	93
4.4. Riešenie hmotnej núdze	101
4.5. Sociálne služby a ich kvalita.....	104
4.6. Sociálnoprávna ochrana a sociálna kuratela.....	115
5. VÝKLADOVÝ SLOVNÍK SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA (PETER JUSKO, LENKA VAVRINČÍKOVÁ)	125
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	140

PRÍLOHY

ÚVOD

Sociálne zabezpečenie predstavuje jednu z najvýznamnejších oblastí sociálnej politiky. Právo občana na sociálne zabezpečenie bolo medzinárodne prvýkrát uznané v rámci Všeobecnej deklarácie ľudských práv z roku 1948. Systém sociálneho zabezpečenia v každej krajine je odvodený od stavu sociálnej sféry, v ktorej sa uplatňuje. Súčasný model sociálneho zabezpečenia v Slovenskej republike prechádza v ostatnom desaťročí výraznými zmenami s koncepčnými východiskami zakotvenými v koncepcii transformácie sociálnej sféry V Slovenskej republike (1996).

Táto vysokoškolská učebnica vychádza v rámci študijného programu sociálna práca. Vzhľadom na postupné etablovanie takticky orientovaných študijných odborov na slovenských vysokých školách vzniká potreba zabezpečenia vhodnej študijnej literatúry z oblasti reprezentujúcich ich základné východiská. Problematika sociálneho zabezpečenia, ktorá tvorí obsah predkladanej publikácie, predstavuje jednu zo základných tematických oblastí, ovládanie ktorých je významnou podmienkou kvalitného vykonávania sociálnej práce.

Cieľom tohto študijného textu je poskytnúť budúcim sociálnym pracovníkom súbor prehľadne usporiadaných základných informácií o sociálnom zabezpečení a jeho subsystémoch v takej podobe, ako umožňuje súčasný stav transformačného procesu, najmä v jeho legislatívnej a inštitucionálnej rovine.

Autori publikácie vyjadrujú poďakovanie recenzentom, menovite Ing. Márii Filipovej a doc. PhDr. Ivanovi Kusému, CSc.

Vysokoškolská učebnica *Sociálne zabezpečenie a poisťovníctvo* je prioritne určená študentom študijného odboru sociálna práca, celková koncepcia textu však umožňuje jeho využitie aj v ďalších študijných odboroch z oblasti sociálnych vied.

Banská Bystrica, apríl 2007
autori

1. TRANSFORMÁCIA SOCIÁLNEJ SFÉRY A SYSTÉM SOCIÁLNEHO ZABEZPEČENIA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

1.1. Transformácia sociálnej sféry v Slovenskej republike

1.1.1. Východiská transformácie sociálnej sféry

Jedným z mimoriadne dôležitých prvkov sociálneho rozvoja slovenskej spoločnosti po roku 1989 je **transformácia sociálnej sféry (TSS)**. Definujeme ju ako „obsahovú a inštitucionálnu zmenu postavenia človeka ako sociálnej bytosti v štruktúre spoločenských vzťahov, ktoré sa zakladajú na trhovej ekonomike a pluralitnej občianskej spoločnosti“ (Stanek, 2002, s. 84). Základnou súčasťou filozofie TSS je postupné prekonávanie chápania človeka len ako objektu pôsobenia opatrení sociálnej politiky a sociálneho zabezpečenia a smerovanie k človeku ako plnoprávnemu a rešpektovanému hodnému subjektu sociálnej sféry.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR vydalo v roku 1996 dokument pod názvom **Koncepcia transformácie sociálnej sféry Slovenskej republiky**, ktorý predstavuje základný dokument koncepcnej a komplexnej prestavby systému sociálneho zabezpečenia. Predtransformačný proces (do roku 1996) môžeme rozdeliť do dvoch etáp (Stanek, 2002, s. 87):

- prvá etapa v rokoch 1989 – 1992 prebiehala v podmienkach bývalej Českej a Slovenskej federatívnej republiky,
- druhá etapa v rokoch 1993 – 1996 prebiehala po vzniku samostatnej Slovenskej republiky.

Východiská TSS existujúce v predtransformačnom období môžeme rozdeliť na sociálno-ekonomické východiská TSS a demografické súvislosti transformačného procesu. **Sociálno-ekonomické východiská TSS** sa v predtransformačnom období (1989 – 1996) týkali predovšetkým sociálnych súvislostí ekonomických reforiem, prostredníctvom ktorých sa hospodárska politika SR snažila o vytvorenie a udržanie stabilného makroekonomického prostredia. V prvom období (Koncepcia transformácie sociálnej sféry Slovenskej republiky, 1996, s. 6) sa podarilo udržať makroekonomickú rovnováhu, súčasne sa však začala prejavovať nerovnováha medzi

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- ARNOLDOVÁ, A.: Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení. I. část. Praha: 2004. ISBN 80-246-0728-X.
- ARNOLDOVÁ, A.: Vybrané kapitoly ze sociálního zabezpečení. II. Část – Sociální péče. Praha: 2004. ISBN 80-246-0875-8
- DUDOVÁ, I.: Systém sociálnej ochrany. Bratislava: 2002. ISBN 80-225-1598-1
- KEČKÉŠOVÁ, M.: Základy práva sociálneho zabezpečenia. Bratislava: 2005. ISBN 80-89185-15-0
- KOLLÁR, M. – MESEŽNIKOV, G. – BÚTORA, M. a kol.: Slovensko 2005. Súhrnná správa o stave spoločnosti. Bratislava: 2006. ISBN 80-88935-84-9
- KOZÁKOVÁ, Z.: Právna úprava sociálnej starostlivosti Bratislava: 1996. ISBN 80-8044-024-7
- MATLÁK, J. A kol.: Právo sociálneho zabezpečenia. Bratislava: 2004. ISBN 80-7160-190-X
- MATULAY, S. – MATULAYOVÁ, T.: Sociálna práca. Vybrané kapitoly. Nitra: 1998
- MATOUŠEK, O.: Slovník sociální práce. Praha: 2003. ISBN 80-7178-549-0
- OLÁH, M.: Sociálnoprávna ochrana detí. Prešov : 2005 ISBN 80-8068-349-2
- RIEVAJOVÁ, E.: Sociálne zabezpečenie. Aplikčné praktikum. Bratislava: 1999. ISBN 80-225-1068-8
- STANEK, V. a kol.: Sociálna politika. Bratislava: 2002. ISBN 80-88848-92-X
- TOMEŠ, I.: Sociální politika – teorie a mezinárodní zkušenost. Praha: 2001. ISBN 80-86484-00-9
- TVRDOŇ, M. – KASANOVÁ, A.: Chudoba a bezdomovstvo. Nitra: 2004. ISBN 80-8050-776-7
- VAŇO, M.: Sociálna politika. Trnava: 2005. ISBN 80-89104-65-7.
- Pomoc v hmotnej núdzi. Manuál pre verejnosť. Bratislava: 2004
- Koncepcia podpory reformy sociálnych služieb v SR. Pracovná verzia MPSVaR SR. Bratislava: 2003

- Zákon NR SR č.453/2003 Z.z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti
- Zákona NR SR č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení
- Zákon NR SR č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci
- Zákon NR SR č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane a sociálnej kuratele
- Zákon NR SR č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi
- www.employment.gov.sk – web Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny
- www.socpoist.sk – web Sociálnej poisťovne
- www.upsvar.sk – web Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny
- www.zbierka.sk – Zbierka zákonov SR
- www.obcan.sk – verejný informačný portál

Názov: **SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE A POISŤOVNÍCTVO**

Autori: PhDr. Lenka Vavrinčíková, PhD.
PaedDr. Peter Jusko, PhD.

Recenzovali: Doc. PhDr. Ivan Kusý, CSc.
Ing. Mária Filipová

Vydanie: prvé

Náklad: 200 ks

Rozsah: 142 strán

Vydavateľ: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta
Banská Bystrica, Občianske združenie PEDAGÓG

Tlač: Bratia Sabovci s.r.o., Zvolen

ISBN: 978-80-8083-402-9

364-7